

POSUDEK OPONENTA RIGORÓZNÍ PRÁCE

Název práce: Srovnání českého a švýcarského školství se zaměřením na výuku geografie

Jméno autora: Mgr. Thomas Knaibl

Jméno vedoucího rigorózní práce: doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

Jméno oponenta rigorózní práce: doc. PaedDr. Eduard Hofmann, CSc.

Počet stran (znaků) a příloh (jejich charakter): 138 stran textu včetně shrnutí a použitých zdrojů a 8 stran příloh.

Hodnocení práce:

Obsahové náležitosti

1) Téma a název práce

Téma práce je přínosné pro současné geografické vzdělávání v obou sledovaných zemích. Permanentní reforma školství probíhá prakticky už od přelomu tisíciletí ve všech vyspělých školských systémech na světě. Například: USA, Francie, Německo, Rakousko i sledované Švýcarsko apod. Škola se musí vyrovnávat s novými informačními technologiemi a přizpůsobit styly učení a výuky novým informacím, aby se lidé dokázali v současném světě orientovat. Velkou roli ve vzdělávacích systémech hraje i inovace geografického vzdělávání, kde už neplatí fakt, že geografie „vykrádá“ jednotlivé obory, ale naopak jsou její technologie např. GIS, GPS, DPZ používány a přivlastňovány jinými obory, např. architekturou či územním plánováním.

2) Cíl práce

Autor si zvolil následující cíle:

Analýza školských systémů Švýcarska a České republiky a způsob začlenění předmětu zeměpis do školních kurikul těchto zemí.

Dále si vytyčuje konkrétní cíle:

- Srovnání vyučovacích metod předmětu zeměpis v těchto zemích, rozpoznat jejich společné a rozdílné vlastnosti, jejich silné a slabé stránky;
- Dotazníkové šetření, které dokumentuje subjektivní postoje žáků k oboru zeměpisu, k vyučujícím a jejím pracovním metodám a pokusí se verifikovat znalosti žáků.

Konkrétní cíle by vzhledem k obsahu práce potřebovaly přestylizovat. Na jejich formulaci se projevila znalost českého jazyka. Prvním konkrétním cílem měl autor zřejmě na mysli, jakým způsobem ovlivňují výukové metody, které jsou ve srovnávaných zemích běžné, obsah geografického vzdělávání a tím i tvorbu geografického kurikula.

3) Struktura práce

Vlastní práce je členěna celkem do osmi hlavních kapitol včetně závěrů, diskuse a doporučení. Řazení kapitol by bylo dobré přehodnotit vzhledem k cílům práce. Např. podkapitolu č. 5.3 by bylo vhodné zařadit na úvod kapitoly č. 4. U představeného dotazníkového šetření by bylo vhodné úplně dotazník uvést alespoň do příloh.

4) Metodologie

Zvolená metodologie je pro uvedenou práci dostačující.

5) Odborné obsahové hodnocení práce

Ke splnění prvního cíle se vztahují především kapitoly 4 – 6. Podkapitola č. 4.1 se věnuje na 10 stranách podrobněji základními principy školství ve Švýcarsku. Naproti tomu se podkapitola č. 4.2 věnuje základním principům českého školství na necelých dvou stranách.

Výběr literatury pro charakteristiku školského systému v České republice nelze považovat za vhodný. Přehledně je představen ve školských dokumentech, především v charakteristice Rámcových vzdělávacích programů na stránkách MŠMT. Tabulka č. 5 neposkytuje informace, které jsou uvedené v názvu. Navíc neobsahuje záhlaví tabulky. U charakteristik primárního, sekundárního a terciárního vzdělávání se projevuje nedostatečná znalost současného systému školství v ČR. Je to záležitost zdrojových materiálů, kde je podstatně větší pozornost věnována Švýcarsku. Potom by nedocházelo například k nepřesným tvrzením typu, že mateřské školy nejsou v ČR povinné, zatímco ve Švýcarsku v kantonech povinné jsou anebo budou. Celé kapitole č. 4 chybí cílená srovnávací analýza obou školských systémů.

Kapitola č. 5 se věnuje zařazení učiva zeměpisu do formálního kurikula. Podkapitola č. 5.1 představuje Švýcarský model. Tabulka č. 6 by měla být koncipována přehledněji nebo alespoň s vysvětlivkami. S pomocí textu se dá systému a tomu, kde nastupuje zeměpis porozumět. Tabulka č. 7 znázorňuje přehled časové dotace výuky zeměpisu na základních školách. O jakou časovou dotaci se jedná? (Týdenní, měsíční?) Podkapitola č. 5.2 je věnována Českému modelu a zde je konečně představen model, který vznikl na přelomu tisíciletí. Autor zde čerpá z materiálů MŠMT. Na straně 45 se objevuje tabulka s názvy vzdělávacích oblastí základního vzdělávání. Zeměpisné učivo je zde zastoupeno nejen ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda a Člověk a společnost, ale i ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, která je věnována prvnímu stupni základních škol. Dále se zde objevuje zkratka NUV, která není ve vysvětlivkách ani v textu uvedena. Pokud jde o komparaci systémů z hlediska zeměpisného vzdělávání, pak je neúplná a závěr kapitoly by se jí měl věnovat i v přehledném tabulkovém provedení.

Srovnávání vybavení škol a učeben nemá smysl srovnávat, protože se liší škola od školy. Srovnávání výukových materiálů a didaktické techniky nemá pro zaměření práce valný význam. Pro výuku zeměpisu jsou důležité kartografické produkty, proto by zmínka např. o využívání školních atlasů byla relevantnější. Závěr podkapitoly 5.2 je věnován obecně vyučovacím metodám, hodnocení žáků, osobnosti učitele. Odstavec k vyučovacím metodám nemá srovnávací aspekty. U odstavce, který se týká hodnocení, odlišnosti uvedené jsou a u charakteristiky osobnosti učitele však není postihnuta celá škála dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Zmínka o spolcích je pro srovnání jednou z důležitých odlišností obou systémů. Podkapitolu 5.3 by bylo vhodnější zařadit na začátek kapitoly č. 4, jako úvod pro srovnávání obou školských systémů.

Kapitola č. 6 se týká organizační stránky výuky zeměpisu ve Švýcarsku a České republice. Tady nelze srovnávat vybrané učební plány. Pokud by mělo dojít ke srovnání, pak by se měly srovnávat cíle geografického vzdělávání nebo standardy. Srovnání maturitní zkoušky by mělo být rovněž přehledně uvedeno v cílech, které maturita ze zeměpisu na studenty klade. Zde by byly na místě vytvořit srovnávací tabulky a teprve k nim příslušný komentář.

Kapitola č. 7 se věnuje dotazníkovému šetření. Při představení dotazníkového šetření nejsou uvedena kritéria výběru škol, vzhledem ke skutečnosti, že se autor chce zabývat tím, jak působí vývoj metod výuky na její kvalitu.

Výsledky hodnocení:

- Otázka č. 2 – cesta do školy – zajímavé srovnání;
- Otázka č. 3 a 4 – vztah rozporu mezi odpovědí žáků vysvětlen;
- Otázka č. 5 – gender - měla by být vyjádřena korelace ze zastoupení učitelů a učitelek na zkoumaných školách;
- Otázka č. 6 a 7 – odpovědi mohou být zkreslené podle vybavenosti školy.

U grafů, které interpretují otázky, které se týkají více-méně faktografie postrádám přesné znění otázek. Pokud se otázky týkají například určení polohy České či Švýcarské republiky,

pak jejich formulace nedokládá přesně to, co si autor dal před tvorbou dotazníkového šetření za cíl. Tedy zjistit metody. Otázku bych formuloval v další souvislosti s tím, jaké jsou společné a odlišné rysy polohy obou zemí. Zde by se projevilo i myšlení žáků a zhodnotil se tak lépe faktografický přístup či rozvoj geografického myšlení u žáků.

Na straně 98 by bylo vhodné komentář pod grafem č. 18 upřesnit zejména v tom smyslu, že 64 % českých žáků dává přednost výkladu učitele, ale 64 % českých žáků z dotazovaných škol dává přednost. Této otázce by mělo předcházet zjištění, které metody učitelé na těchto školách upřednostňují. Zde by pak bylo vhodné udělat korelaci mezi tímto zjištěním a odpověďmi žáků.

Podkapitola 7.4 se týká porovnání výuky geografie ve Švýcarsku a České republice. V prvním odstavci se píše o standardech v České republice, ale není uvedeno o kterých. Pokud jde o standard z roku 1995 pak lze s tvrzením v podstatě souhlasit. Za současné cílové standardy lze považovat očekávané výstupy z RVP a jejich rozpracování do podoby indikátorů. Ty se od standardu z roku 1995 liší v tom, že si k jejich dosažení může učitel zvolit svoji cestu, která nemusí být nutně určená učebnicemi. Hodnocení žáků je záležitost specifická a nedá se souhrnně hodnotit. Řada škol v České republice používá slovní hodnocení a následný převod na hodnocení škálové. Hodnotící škála je samozřejmě odlišná. Závěr práce vypovídá o skutečnosti, že autor dokáže zhodnotit oba školské systémy z různých aspektů koncipování kurikula.

6) Naplnění cílů práce

Cíle práce se podařilo naplnit, i když v nich některé formulace mohou nabývat jiného významu vzhledem k logice a skladbě českého jazyka.

7) Hodnocení originality práce

Vzhledem k vybrané zemi – Švýcarsku – je práce přínosem pro geografické vzdělávání obou zemí.

Formální a stylistické náležitosti

8) Jazyková úroveň a stylistika

Jazyková úroveň a stylistika je vzhledem k autorovi na dobré úrovni. Její úroveň však snižuje velké množství chyb a překlepů. Doporučoval bych práci ještě opravit člověkem znalým pravidel českého pravopisu.

9) Korektnost citací a práce se zdroji

Autor umí pracovat s různými zdroji informací. Doporučoval bych lepší orientaci u autorů, kteří se zabývali a zabývají didaktikou geografie v České republice.

10) Rozsah práce

Rozsah práce je odpovídající požadavkům kladeným na rigorózní práci.

Závěrečný výrok:

Rigorózní práce i přes veškeré výše uvedené připomínky splňuje obsahové i formální požadavky, a proto ji **doporučuji** k obhajobě.

Pro obhajobu prosím o vyjádření k připomínkám a odpověď na následující otázku:

Můžete vysvětlit, zda existuje nějaká závislost mezi formou a obsahem výuky?

V Brně dne 12.6. 2014

doc. PaedDr. Eduard Hofmann, CSc.